

SİYASET, EKONOMİ ve YÖNETİM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

RESEARCH JOURNAL OF
POLITICS, ECONOMICS AND MANAGEMENT

December 2018, Vol:6, Issue:5

Aralık 2018, Cilt:6, Sayı:5

P-ISSN: 2147-6071

E-ISSN: 2147-7035

Journal homepage: www.siyasetekonomiyonetim.org

Girişimciliğin Desteklenmesinde Kamu Özel Sektör İşbirliği Uygulamalarına Yönelik Tanımlayıcı Bir Değerlendirme¹

A Definitive Evaluation for Public Private Sector Cooperation Applications in Supporting Entrepreneurship

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet YILMAZ

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
myilmaz25@gmail.com

Ertuğrul Sinan KIZMAZ

Kobi Uzmanı, KOSGEB Kahramanmaraş Müdürlüğü, ertugrul.kizmaz@kosgeb.gov.tr

Öğr. Gör. İsmail GÖKTÜRK

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü,
ismailgokturk@yahoo.com

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş 11 Kasım 2018
Düzeltilme Geliş 18 Kasım 2018
Kabul 26 Kasım 2018

Anahtar Kelimeler:

Girişimcilik Destekleri, Kamu – Özel Sektör İşbirliği, İşbirliği Modelleri

© 2018 PESA Tüm hakları saklıdır

ÖZET

Girişimcilerin desteklenmesi konusunda dünyada ve ülkemizde çeşitli destek modelleri uygulanmaktadır. Kamu – Özel Sektör İşbirliği çerçevesinde yeni modeller geliştirilmesi, girişimcilik kültürünün yaygınlaşması ve böylece ekonomik refah düzeyinin artırılması açısından önem taşımaktadır. Girişimciliğin desteklenmesi alanında kamu-özel sektör işbirliği ya da ortaklığı denilebilecek uygulamalara çok fazla rastlanmamaktadır. Kamu-özel sektör işbirliği uygulamaları daha çok altyapı yatırımlarının desteklenmesinde ve finanse edilmesinde kullanılmakla beraber son yıllarda girişimciliğin desteklenmesinde de gündeme gelmeye başlamıştır. Bu çalışmada girişimciliğin desteklenmesi ile ilgili olarak Kamu-özel sektör işbirlikleri çerçevesinde dünyada ve Türkiye’de örnek uygulamalara yer verilmiştir. Çalışmada örnek uygulamaların sonuçları ana hatlarıyla incelenmiş ve genel olarak değerlendirilmiştir. Örnek uygulamalar geliştirilmeye muhtaçtır çünkü ya kamu ağırlıklıdır ya da sorumluluk büyük çoğunlukla kamudadır. Bazen de bu uygulamaların sivil toplum tarafının güçlü olduğu fakat özel sektörün yeteri kadar temsil edilmediği görülmektedir. Sonuç olarak, Kamu – Özel Sektör İşbirliğinin girişimciliğin desteklenmesi alanında yeteri kadar geliştirilemediği tespit edilmiş ve bu alanın geliştirilmesi konusunda önerilerde bulunulmuştur.

ARTICLE INFO

Article History:

Received 11 November 2018
Received in revised form 18 November 2018
Accepted 26 November 2018

Keywords:

Entrepreneurship Supports, Public - Private Sector Cooperation, Cooperation Models Performance, Finance Sector.

© 2018 PESA All rights reserved

ABSTRACT

Support models are implemented in Turkey and around the world to support entrepreneurs. Developing new models within the framework of Public - Private Sector Cooperation is important in terms of spreading the culture of entrepreneurship and thus increasing the level of economic prosperity. There is not much practice in public-private sector cooperation or partnership in support of entrepreneurship. Although public-private sector cooperation practices are mostly used to support and finance infrastructure investments, they have also begun to support entrepreneurship in recent years. In this study, regarding the promotion of entrepreneurship in the framework of public-private partnerships in the world and are given to the best practices in Turkey. The results of the sample applications were examined and evaluated in general. Exemplary applications are in need of development because they are publicly weighted or responsibility is mostly public. Sometimes it is seen that these practices are strong on the part of civil society but the private sector is not sufficiently represented. As a result, it has been determined that Public - Private Sector Cooperation has not been developed sufficiently in the field of supporting entrepreneurship and suggestions have been made on the development of this field.

¹ Bu çalışma KOBİ Uzmanı Ertuğrul Sinan KIZMAZ tarafından hazırlanan "Girişimciliğin Desteklenmesi Amacıyla Özel Sektör - Kamu Sektörü İşbirlikleri ve Buna Yönelik Destek Modeli Önerisi" başlıklı KOBİ Uzmanlık Tezinin bir bölümünden yazarlar tarafından geliştirilmiştir.

GİRİŞ

Zayıf olan girişimcilik kültürünün güçlendirilmesi amacıyla ilgili kamu kurumları çeşitli destekler ve çalışmalar gerçekleştirmektedir. Ancak bu yasal düzenlemeler çerçevesinde yürütülen bu çalışmalar yeterli olmamaktadır. Bu noktada kamu kurumları ile özel sektör işletmelerinin işbirliği yapması, özel kesimin de bu alana ilgisinin çekilmesini sağlayacaktır. Hem dünyada hem de ülkemizde girişimcilik konusunda Kamu – Özel Sektör İşbirliği alanında yeterli düzeyde uygulama bulunmamaktadır. Kamu – Özel Sektör İşbirliği uygulamalarının geliştirilmesi, girişimcilik desteklerinin de çeşitlendirilmesinde ve amacına ulaşmasında önemli bir faktördür.

Günümüzde Kamu – Özel Sektör İşbirlikleri daha çok altyapı yatırımları, inşaat sektörü, baraj yapımı, enerji dağıtım sektörü, yol ve şehir hastaneleri yapımı gibi büyük sermaye gerektiren yatırım alanlarında gerçekleştirilmektedir. Mikro ve küçük girişimcilerin desteklenmesi noktasında ise Kamu – Özel Sektör İşbirliği programları yeteri kadar uygulama alanı bulamamıştır.

Girişimcilik alanında Kamu – Özel Sektör İşbirliği konusunda teorik ve kavramsal çerçeve tam olarak gelişmemiştir. Girişimciliğin desteklenmesi söz konusu olduğunda daha çok girişimcilere kamu tarafından finansman sağlanması akla gelmektedir. Bu çerçevede işbirliğinden ziyade kamunun düzenleyici ve denetleyici rol üstlendiği destek faaliyetleri söz konusu olagelmıştır. Girişimcilik alanında Kamu – Özel Sektör işbirliği konusunda, daha çok çeşitli ülkelerde farklı uygulamalardan hareketle modeller üretilmektedir. Bu çalışmada girişimcilere sağlanan destekler, dünyada girişimcilere sağlanan destekler ve Kamu – Özel Sektör İşbirliği kapsamında diğer ülke modelleri ve benzer uygulamalar incelenecektir.

1. Ekonomik Kalkınmada Kamu Sektörünün Değişen Rolü

Ekonomik liberalizasyon ve küreselleşmenin tüm dünyada yaygınlaşmasına rağmen özel sektör küresel düzeyde ekonomik kalkınmayı teşvik etmede yetersiz kalmaktadır. Bazı gelişmekte olan ülke ve bölgeler, ekonomilerinin rekabet gücünü artırmak ve kendilerini dünya ekonomisine entegre etmek için gerekli kaynakları çekme konusunda nispeten başarılı performans gösterirken diğerleri bu hedeflere ulaşmada ciddi zorluklarla karşı karşıya kalmışlar ve marjinalize olmuşlardır.

UNIDO tarafından Aralık 1999'da düzenlenen sürdürülebilir endüstriyel gelişme üzerine uluslararası bir forumda kalkınmada özel sektör ve kamunun rolü incelenmiş ve şu şekilde bulgular ortaya konmuştur (Hobohm, 2012:998):

Endüstrileşme, özel sektör inisiyatifine bırakıldıklarında, sanayileşmenin doğal bir kümelenme eğilimi nedeniyle, endüstrinin yayılmasını engelleyici yönde hareket etmektedirler. Sanayiciler arasında sık kullanılan “*Sanayicinin akli gözündedir.*” özdeyişi bu durumu açık bir şekilde teyit etmektedir. Bir bölgede kâr getiren bir sektörün girişimciler tarafından fark edilmesi durumunda yatırımların çoğu henüz fizibilite araştırması dahi yapılmadan o sektöre kanalize edilmektedir. Solucan gübresi imalatı da yığılım olan bu sektörlerden bir tanesidir. Bu yoğun konsantrasyonun üstesinden gelmek amacıyla özel yatırımları çekmeye yönelik olarak özel tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu konuda ağırlıklı olarak politik ve kurumsal seviyelere odaklanılması gerekmektedir ve bu tedbirler en iyi kamu sektörü kuruluşları tarafından alınabilir.

Özetle, ekonomik kalkınmada kamu sektörünün öncülük ettiği yatırımların azaltılıp bu faktörün özel sektör öncülüğünde yapılmaya başlanması yönündeki görüşlerin aslında kendisinden beklenen etkiyi doğurmadığı ortaya konmuştur. Aksine, özel sektöre devredilmiş gibi görülmesine rağmen hükümetin rolünün azalmadığı açıkça görülmektedir. Kalkınmada kamunun rolü, sanayi üretimi ve dağıtım araçları üzerinde doğrudan mülkiyet ve kontrol egzersizinden, özel sektörün gelişimini teşvik etmek için gerekli olan uygun bir ortamın sağlanmasına kaydırılmıştır. Bu bağlamda ekonomik kalkınmada çok önemli bir rolü olan KOBİ'lerin büyümesini teşvik etmek özellikle önemlidir. Küreselleşmenin getirdiği giderek rekabetçi uluslararası ticaret ortamında KOBİ'lerin kendi üretkenlik potansiyellerini ortaya

çıkarmalarını sağlamak için ulusal ve yerel destekleyici stratejiler, politika ve programlar tasarlamak son derece önem kazanmaktadır.

Kamu, kalkınmaya öncülük ederken unutulmaması gereken en önemli husus, 'yoksullaşmaya yol açan büyüme' riskini ortadan kaldırmaktır. Bu şekildeki bir büyüme anlayışı ücretlerin düşürülmesine, emek ve çevre standartlarının göz ardı edilmesine ve vergiden kaçınmaya yol açar. Kayıt dışı ekonomi olarak tanımlanan bu durumun bazı ülkelerde oluştuğuna dair göstergeler bulunmaktadır. Örneğin; gelişmekte olan ülkelerden yapılan ihracat faaliyetlerindeki artış, bu faaliyetlerden elde edilen gelirdeki artıştan çok daha yüksek olmuştur. Gelir artışı kayıt dışı ekonomiden dolayı daha düşük seviyelerde kalmaktadır. Kamunun bu noktada ihracat faaliyetlerine müdahil olması ekonominin dengeli büyümesini sağlayacaktır.

Hem ihracat büyümesi hem de sürdürülebilir gelir artışı sağlamak için, gelişmekte olan ülke üreticilerinin faaliyetlerini yükseltmeleri önemlidir. Üretilen ürünlerin ve bunları üretmek için kullanılan süreçlerin bu şekilde yükseltilmesi, daha yüksek getiri elde etmek için gereklidir ve gelişmekte olan ülkelerdeki üreticilerin dünya pazarlarında etkili bir şekilde rekabet edebilmeleri için yeni ve ileri teknolojileri üretimde yaygın bir biçimde kullanabilmeleri gerekir. Bu noktada eğitim ve işgücü kalitesinin artırılması, sağlık, sosyal güvenlik, kentsel altyapının iyileştirilmesi gibi sosyal politikalara yönelik yatırımlar önem kazanır (Doğruel, 2002: 21).

Kamunun, kısa vadeli mali teşviklerden ziyade, küçük girişimcilerin uluslararası firmalarla ortaklıklar kurabilecekleri, finans ve teknolojiye erişebilecekleri destek modelleri geliştirmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, daha güçlü bir özel sektörün varlığının, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının çekilmesi için önemli bir etken olacağı açıktır. Burada, uygun bir politika geliştirilmesi ve gerekli kurumsal kapasitelerin oluşturulması hayati bir rol oynamaktadır. Kamu kesimi, kaçınılmaz olarak, özel sektör aktörleriyle ortak olsa da böyle bir politika ve kurumsal yapı oluşturulmasında belirgin bir rol oynamalıdır.

2. Kamu – Özel Sektör İşbirliğine Yönelik Uygulamalar

2.1. Yenilikçi Endüstri Kavramı

Kamu – Özel Sektör İşbirliğini gerektiren önemli alanlardan biri Yenilikçi Endüstri alanıdır. Yenilikçi endüstri, bir ülkenin ekonomik ve kültürel gelişiminde önemli bir potansiyele sahiptir. Beceri ve yetenekten beslenen yenilikçi endüstri kavramı, fikrin hammadde olarak kabul edildiği, fikri mülkiyetin oluşturulması ve kullanımının sağlanması suretiyle istihdam ve refah seviyesini yükseltme potansiyeline sahip endüstri olarak tanımlanmaktadır (İSTKA, 2015: 3). Bir başka tabirle yenilikçi endüstri terimi, maddi olmayan fakat kültürel değere sahip yaratıcı içeriğin ortaya çıkarılması, üretime dönüştürülmesi ve ortaya çıkan bu ürünün veya hizmetin ticaretini birleştiren sanayiye ifade eder. Yenilikçi Endüstriler genel olarak hizmet sektörünü kapsamakla birlikte sanayi sektörleriyle de yakından ilişkilidir ve sanayi üretiminin tasarım gibi farklı aşamalarını içerir. 1990'ların ortalarından itibaren başta İngiltere olmak üzere birçok ülkede önem kazanmıştır. Yenilikçi endüstrinin gelişmesi yaşam kalitesine önem veren nitelikli iş gücü, yabancı sermayenin ve ziyaretçilerin ülkeye çekilmesinde önem taşıyan yenilikçi ekonominin geliştirilmesinde de önemli bir faktördür. 2013'te yayınlanan Birleşmiş Milletler Yaratıcı Ekonomi Raporuna göre dünya çapında yenilikçi ürün ve hizmet sektörleri 2002-2011 yılları arasında ortalama % 8,8 oranında büyüme göstermiştir. Gelişmekte olan ülkelerin yenilikçi ürün ve hizmet ihracatındaki artış oranı da aynı % 12,1 olarak gerçekleşmiştir (İSTKA, 2015:3).

Yenilikçi endüstrilerin geliştirilmesinde kamu otoritelerine önemli görevler düşmektedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere yenilikçi endüstrinin hammaddesi fikir olduğundan fikri mülkiyet haklarının korunması görevi kamunun önemle üzerinde durması gereken bir husustur. Sonraki aşamada ise ticari potansiyeli olan fikirlerin ürüne dönüştürülmesi noktasında finansal yeterliliği olmayan girişimcilerin desteklenmesi kamu – özel sektör işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilebilir.

Yenilikçi sanayi alt sektörlerinin sınıflandırılması zaman içinde gelişmiştir. UNESCO, 1986'da, kültürel faaliyetler hakkında bilgi toplamak için ortak metodolojileri geliştirmeye yönelik ilk kapsamlı çalışmayı başlatmış ve yenilikçi endüstrilerin on farklı kategoriye ayıran Kültürel İstatistik Çerçevesini (FCS) yayınlamıştır. İngiltere Hükümeti Kültür, Medya ve Spor Müdürlüğü 1998 ve 2001'de ilk Kültür Endüstrileri Haritalama Belgelerini üretti. Buna göre yenilikçi endüstrileri on üç ayrı kategoriye ayırdı. Endonezya Ticaret Bakanlığı ise yenilikçi endüstriyi on dört alt kategoriye ayırdı. Daha sonra ise 2011 yılında Endonezya Turizm ve Yaratıcı Ekonomi Bakanlığı, potansiyelinin hızla büyümesi nedeniyle yenilikçi endüstrinin 15. alt sektörü olarak mutfak sanatlarını da yenilikçi endüstri sektörlerine yeni bir kategori olarak ekledi. Endonezya'daki yenilikçi endüstriye ilişkin verilere göre 2011 yılında GSYİH'ya katkısı % 6,3 yani 104,73 trilyon rupiah olarak gerçekleşti. Yenilikçi endüstriden gelen istihdam düzeyi 5,4 milyon işçi seviyesine ulaşarak istihdamın % 5,8'ini karşıladı. İhracat değeri ise 81,4 trilyon rupiaha ulaştı (Utami ve Lantu, 2014: 307). Endonezya Turizm ve Yaratıcı Ekonomi Bakanlığı'nın belirlediği yenilikçi endüstri alt sektörleri şekil 3.1'de gösterilmektedir.

Grafik 1: Yenilikçi Endüstri Sektörleri

Kaynak: Utami ve Lantu, 2014: 308

Endonezya Ekonomi Bakanlığı ile Turizm ve Yaratıcı Endüstri Bakanlığının yenilikçi endüstri alanındaki çalışmaları da göstermektedir ki 1900'lı yıllardan itibaren yeni gelişen bir endüstri olması nedeniyle bu alanda kamu – özel sektör işbirliği önem taşımaktadır. Birçok ülke bu alanda çeşitli işbirliği modelleriyle yenilikçi endüstrileri desteklemektedir.

Ülkemizde de İstanbul Kalkınma Ajansının bu alanda destekleri mevcuttur. 2015 yılında yayınlanan Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi Mali Destek Programında belirlenen önceliklere göre yenilikçi endüstrilerin hem bir bütün olarak hem de ayrı ayrı alt sektörler olarak potansiyellerin verimli bir şekilde kullanılması amacıyla ilgili özel sektör, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, kamu kurumları ve üniversitelerin işbirliği yapmaları gerekmektedir. Ayrıca yenilikçi endüstri alanı akademik ve mesleki anlamda disiplinler arası çalışmayı gerektiren farklı disiplinlerin bakış açılarını bir araya getiren çok boyutlu bir alandır. Yenilikçilik ve Teknolojik gelişmeler kalkınmayla beraber sosyal değişmeyi de sağlamaktadır. Bu yüzden bugün büyük firmalar bünyelerinde sosyolog, sosyal psikolog ve antropologlar istihdam etmekte ve toplumların kültürel taleplerine göre mallar ve reklamlar tasarlamakta ve sunmaktadırlar (Ata, 2010:10).

Endonezya'daki alt sektör sınıflamasına benzer şekilde İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA) da tasarım ve sanat merkezleri, tasarım kuluçka merkezleri, görsel sanatlar, mimari, tasarım gibi alanlarda atölye ve stüdyo gibi mekanların geliştirilmesi, zanaatkar, imalatçı ve tasarımcıların ortak çalışabilecekleri ve üretim yapabilecekleri merkezlerin oluşturulması, küçük üretici ve zanaatçı haritasının çıkarılması, çocukların yenilikçilik kapasitelerini artırıcı faaliyetleri desteklemektedir.

Bu desteğe Kamu – Özel Sektör İşbirliği çerçevesinde Valilik, Kaymakamlıklar, Kamu Kurumlarının İl ve Bölge Müdürlükleri, Yerel Yönetimler, Ticaret ve Sanayi Odaları, Üniversiteler, Organize Sanayi Bölgeleri, Sivil Toplum Kuruluşları gibi kuruluşlar başvurabilmektedir. Destek tutarı 2015 yılı için 15 Milyon TL'dir (İSTKA, 2015: 6-8).

2.2. Joint Venture (Ortak Girişim)

Ortak girişim, yerel işletmeler ile çok uluslu bir şirketin hedeflerine ulaşmak amacıyla kaynaklarını bir araya getirmeleri ve mülkiyeti, faaliyetleri, sorumlulukları riski bu iki ya da daha fazla işletmenin bir araya gelerek bu işletmelerden bağımsız bir diğer şirketin kurulması faaliyetidir. Farklı türlerde ve sektörlerde oluşabilmektedirler. Teknoloji, genel yönetim bilgisi, makine-teçhizat, patent, finans, işgücü gibi varlıklar ile ortaklar, ortaklığa katılabilirler. Daha kolay ihracat yapabilmek amacıyla en az bir tane çok uluslu şirketin ortaklığın bir kanadı olması koşuluyla kurulurlar (Ulaş, 2016:153). Bu ortaklık türü, işletmelere; riskin paylaşılması, maliyetlerin birlikte üstlenilmesi, teknik, ekonomik ve hukuki engellerin aşılması ve yeni yatırım alanlarına girilmesi gibi avantajlar sağlamaktadır. Bu anlaşma ya da işbirliği modelinin esnek olması yaygın bir şekilde tercih edilmesini sağlamıştır. Şöyle ki bu modelde tasfiye ve çözülme, hukuki birleşmelere kıyasla daha kolaydır (Kayhan, 2003:10). Teknoloji ve sermaye sıkıntısı çeken gelişmekte olan ülkelerin hükümetleri, yabancı yatırımları ülkelere çekebilmek için ortak girişim modelini benimseyen işletmelerine vergi muafiyeti, vergi indirimi, sanayi ve serbest bölgelerinden ücretsiz yararlandırılması, çevre koruma giderlerini gibi ücretlerin ortak girişimlerden alınmaması gibi teşvikler uygulayabilmektedirler. Ortak Girişimlerin, işletmeler açısından diğer yararları da şunlardır (Ulaş, 2016:154-163):

- Yabancı ülkelere gelen talepleri daha hızlı bir şekilde karşılamak
- Diğer şirketlere karşı rekabet üstünlüğü sağlamak
- Sosyokültürel uzaklığın olduğu ülkelerde Pazar bilgisi elde etmek
- Yabancı pazarlara girmek suretiyle küresel ağı geliştirmek
- Finans kaynağı bularak yatırım maliyetlerini ve riskini azaltmak
- Vergi avantajlarından yararlanmak
- Ucuz iş gücünden yararlanmaktır.

2.3. Melek Yatırımcı

Amerika Birleşik Devletlerinde “melek yatırımcı”, Avrupa’da “iş melekleri” ve Türkiye’de “bireysel katılım yatırımcıları” olarak bilinen ve yenilikçi firmaların erken evre aşamasına yatırım yapan, yüksek gelire sahip kişilerdir. Dünyadaki melek yatırım pazarı 1900’lü yıllarda ABD’de gelişmiş, oradan önce Avrupa’ya daha sonra Türkiye’ye yayılmıştır.

Girişimci işletmelere sermaye yatırımı yapan bireylere “melek yatırımcı” denir. Melek yatırımcı bir işletmenin kuruluş aşamasında hem işletmenin nakit ihtiyacını karşılamayı hem de finansal riski azaltmayı amaçlarlar. Bu durum aynı zamanda elde edilen getirinin melek yatırımcı ile paylaşılması anlamına gelir ki bu durumda girişimci açısından riskin azalmasıyla birlikte getiri de azalır. (Uçkun, 2009: 124) Melek sermaye girişimcinin finansal riskini azalttığından girişimci için önemli bir kaynaktır. Fakat finansal sistem, gelişmekte olan ülkelerde bankacılık sistemine dayandığından yönetimde başkalarının söz sahibi olmasını istemediklerinden melek yatırımcı müessesine sıcak bakılmamaktadır. Bu yüzden ülkemizde ve finansal riskin yüksek olduğu diğer gelişmekte olan ülkelerde melek yatırımcı ve melek yatırımcı ile çalışmak isteyen girişimci sayısı azdır (Ersoy, 2010: 74).

Asırlar boyu var olan bir sistemdir. Örneğin, Cenovalı bir denizci ve kaşif olan Kristof Kolomb, yaptığı seyahatlar için İspanya Kralı Ferdinand ve eşi Isabel tarafından finanse edilmiştir. Fakat son yirmi yılda dikkat çekecek derecede bilinmemektedir. Melek yatırımcılık yapabilmek

için son yıllarda melek ağlarına kayıtlı olma veya akreditasyona tabi olma gibi şartlar getirilmişse de yatırımcılar çoğu kez doğrudan yatırımlar yerine dolaylı ve güven esasına dayalı yatırım yaptıklarından gerçek yatırımcı pazarı tam olarak bilinmemektedir (Çerçi, 2014: 8 – 9).

Melek yatırımcılar tarafından finansmanı sağlanan projelerin Avrupa Birliği ülkelerindeki durumuna bakıldığında %35-45 projenin kâr elde ettiği, %10-15'inin başabaş noktasına ulaştığı, %15-20'sinin kısmen başarılı olduğu ve %20-30'unun tamamen başarısız olduğu görülmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise her 10 projeden ikisinin ilk 2-3 yıl içerisinde finansal yetersizlik nedeniyle battığı, ikisinin 5. yıla kadar dayandığı, kalan 6'sından birinin büyük kar sağladığı, dördünün yetersiz kazanç sağladığı ve birinin ortalama getiri sağladığı ortaya konmuştur. Bu bilançoya bakıldığında ABD'de bu duruma yaşayan ölümler (living dead) denmektedir (Kayfeci, 2014:30).

Ülkemizde melek yatırımcılık yapabilmek için Hazine Müsteşarlığına başvuru yapmak gerekir. 15.02.2013 tarih ve 28560 sayılı 2833zete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Bireysel Katılım Sermayesi Hakkında Yönetmelik" gereği BKY lisansı alabilmek için iki kriter bulunmaktadır: Yüksek gelir veya servet kriteri ile tecrübe kriterini sağlayan kişiler en az iki yıl yatırımdan çıkmamak şartıyla vergi teşvikinden yararlanırlar (Resmi Gazete, 2012: 28338). Bireysel Katılım Sermayesi Girişimcilere mali olarak yatırım yapmanın yanı sıra; pazarlama, yönetim, tanıtım ve karar alma gibi konularda da kendi bilgi ve tecrübeleriyle katkıda bulunmaktadırlar. Günlük faaliyetlerin belirlenmesinden uzun dönemli stratejilere kadar geniş bir yelpazeyi kapsayan dönemler için girişimcilere rehberlik etmektedirler. İşletmeye katkısı olabilecek yeni fırsatları ve pazarları sürekli araştırmakta mevcut teknolojik düzeyin üzerine çıkmaya çalışarak yenilikçi ve yaratıcı fikirler sunabilmektedirler (Karabayır, Gülşen, Çifçi ve Muzaffar, 2012: 69-93).

2.4. Uluslararası Düzeyde Politika Geliştirme Konusunda İşbirliği

KOBİ'lerin ve bunları destekleyen programların başarısı için önemli bir önkoşul, faaliyet gösterdikleri ülkede politikaların, yasal ve düzenleyici çevre koşullarının düzgün işleyişidir. KOBİ'lerin karşılaştıkları birçok engel, genel çevre ile ilişkilidir. Doğrudan KOBİ'lere yönelik olmayan politikalar, yine de, onlar üzerinde bir etkiye sahip olabilmektedir ve onları dezavantajlı hale getirebilir. Bu durum KOBİ'lerin kalite ve üretkenlik düzeylerini yükseltmek için gerekli olan insani, teknolojik ve finansal kaynaklara erişmelerini zorlaştırır.

Bu engelleri ortadan kaldırmak amacıyla Birleşmiş Milletler Kuruluşu olan United Nations Industrial Development Organisation (Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı, UNIDO) , yasal ve düzenleyici bir çerçeve oluşturulması, KOBİ'lerin gelişmesi için kurumsal destek altyapısının oluşturulması ve sürdürülmesi yoluyla "oyun alanının tesviye edilmesini" destekleyecek politika tavsiyelerine özel önem vermektedir. Böylece Birleşmiş Milletler düzeyinde uluslararası kuruluşlar, ülkelerin ilgili bakanlıkları ve kuruluşları ile özel sektör temsilcileri arasında işbirliğine yönelik faaliyetler yürütülmektedir.

Bu bağlamda UNIDO, birçok ülkede ulusal KOBİ geliştirme stratejileri ve eylem planlarının oluşturulmasını desteklemektedir. Bu destekler, genel olarak ülkelerin özel sektörü destekleme derecesinin değerlendirilmesi; özellikle KOBİ'ler için tutarlı bir KOBİ politika çerçevesinin geliştirilmesine yönelik ilk adım niteliğindedir.

UNIDO, KOBİ'lerin geliştirilmesi için aşağıdaki unsurları içerecek şekilde özel destek politikaları önerileri geliştirmektedir (Hobohm,2002: 1002):

- Daha kapsayıcı ekonomik ve sosyal hedeflerle bağlantılı ve tutarlı bir KOBİ politikası,
- Politika önlemleri ve destek programlarının doğru koordinasyonu ve izlenmesi,
- KOBİ politikası konusunda özel kuruluşlar ve kamu kurumları arasındaki diyalogun artırılması yoluyla politika oluşturulması ve kamu-özel sektör işbirliği,
- Finans ve bilgi gibi önemli kaynaklara erişimi kolaylaştırmak ve işletme faaliyetlerinin daha dengeli dağılımını teşvik etmek için KOBİ'lerin geliştirilmesine yönelik özel destek politikaları.

Özellikle, nispeten yoksul olan ülke ve bölgelerde ya da kalkınma sürecine yeni giren gelişmekte olan ülkelerde, büyük ölçekli teknoloji geliştirmek mümkün olamaz. Söz konusu bölgelerin özelliği, küçük ölçekli esnaf işletmelerin yoğun olduğu kesimlerdir dolayısıyla bu alanlarda kalkınma ve girişimcilik politikaları geliştirilirken “Orta Ölçekli Teknoloji” şeklinde tanımlanabilecek “emek-yoğun” nitelikli ve küçük ölçekli kuruluşlarda kullanılmaya elverişli teknolojilerin geliştirilmesi sağlanmalıdır. Orta ölçekli teknoloji bir taraftan geleneksel işyerlerini korurken ve geleneksel sektörlerdeki işsizliğin önüne geçerken bir taraftan da mikro ve küçük ölçekli işletmeler açısından modern tarzda yeni imalat süreçlerinin ortaya çıkarılmasını sağlayacaktır. (Schumacher, 1989: 134-136)

Girişimcilik politikalarının geliştirilmesine örnek olarak Çad'da 1990'ların ortalarından itibaren uygulanan politika geliştirme destekleri gösterilebilir. (Hobohm,2002: 1003-1004)

1990'ların ortasında Çad ekonomik gelişim konusunda çok ciddi zorluklarla karşı karşıya kaldı. Bu zorluklar kurumlarını ve altyapısını bozan insan, kaynaklarını harap eden ve ekonomik ilerlemesini ciddi şekilde olumsuz etkileyen ve yaklaşık üç asır boyunca süren iç ve dış çatışmalarından kaynaklanmıştır. Bu problemler nedeniyle oluşan kötü ekonomik ülkenin bulunduğu coğrafi konumunun doğurduğu yüksek ulaşım ve işlem maliyetleri nedeniyle zayıf olan ekonomik durum daha da kötü hale gelmiştir.

Çad Hükümeti'nin iyileştirme programı, önce Yüksek Mahkemeden İş Hukuku ve uygulama mahkemelerine kadar, Çad toplumunun yasal temellerinin yeniden kurulmasıyla başlayarak, ülkedeki genel iş ortamının eski haline getirilmesi üzerinde yoğunlaştı. Buna paralel olarak, ülke ilk yapısal uyum programını 1995 yılında başlatmış ve bu program kapsamında kamu hizmetlerinde reformlar yapmış ve kademeli olarak özel sektörün ekonomik kalkınmaya daha fazla katılımı için uygun bir politika ve kurumsal çerçeve oluşturmuştur.

Çad yetkililerinin endüstriyel politika çabaları, endüstrinin ve özel sektörün verimli çalışması için gerekli politikaları, mevzuatı ve kurumları belirlemek için teknik yardım sağlayan UNIDO tarafından aktif bir şekilde desteklendi. Bu yardım, yasal çerçevenin geliştirilmesi, vergi rejimi, yatırımcı işletmeler için bir finansal aracılık sistemi, bir ticaret kanunu ve bir yatırım tüzüğünden oluşmaktadır. Çadlı işletmelerin rekabet gücünü artırmak için standartları ve kalite yönetimini teşvik eden kurumlar kuruldu. Buna ek olarak, özel işletmelerle ilgili idari prosedürler, işletme kaydı, raporlama ve hükümet politikalarına uyum için gereken masraf ve zamanı azaltmak üzere gözden geçirildi ve basitleştirildi.

Bu reformların bir kısmı, Çad'ın imzaladığı "Afrique Droit des Affaires kuruluşu" (OHADA) ve "Uluslararası Af Örgütü Ajansları Raporu" gibi bölgesel anlaşmalara uyumlu olmak zorundaydı. (CEMAC). Çad, OHADA çerçevesindeki ticari anlaşmazlıkları çözmek için 1999 yılında Abidjan'da kurulan yeni Bölge Adalet Mahkemesinden yararlanan ilk ülkelerden biriydi.

2.5. İş Geliştirme Merkezleri

KOBİ'lerin çalışmasını engelleyen belli başlı politika kısıtlamaları, işlem maliyetlerini yükselten ve girişimcilik faaliyetlerini aşırı derecede karmaşık raporlama ihtiyacı ortaya çıkaran veya düzenleyici bürokratik süreçleri içermektedir. Bu bürokratik işlemler, KOBİ'lerin kuruluş, başvuru ve işlem sürecini uzatmaktadır. Bu süreci azaltmaya yönelik olarak UNIDO, politika tavsiyeleri geliştirmektedir. Bununla ilgili Benin hükümeti ile birlikte gerçekleştirilen teknik işbirliği hizmetleri, mevzuatın önemli ölçüde hafifletilmesini sağlamıştır.

Benin'de, uzun ve karmaşık olan iş kurma formaliteleri ve süreçlerini basitleştirmek için, UNIDO tarafından Merkezi Formaliteler olarak bilinen tek noktadan faaliyet gösteren bir kurum kurulması talep edildi. Bu kurum 1997 yılında Ticaret ve Sanayi Odası bünyesinde kurulmuştur. Benin'in başkenti Cotonou da yer alan merkez bürosuna ek olarak, sonraki yıllarda iki şube daha açılmıştır.

Ağustos 1997'de kuruluşundan bu yana Merkez Ofis yaklaşık 38.000 ziyaretçiyi ağırlamış ve 1997-1999 döneminde yaklaşık 2075 işletme kurulmuştur. Bunların büyük bir çoğunluğu KOBİ'lerdi. Bu uygulamayla küçük bir işletmenin resmi olarak kurulması için gereken süre yaklaşık 6-8 haftadan ortalama 5 güne düşürülmüştür (Hobohm,2002: 1004).

Benzer bir uygulama Kırgızistan'da da yürütülmektedir. Kırgızistan: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Gelişimini Destekleme Projesi adıyla 1997'de başlatılan projenin iki ana hedefi vardır. Birincisi Kırgızistan'da girişimciliği ve KOBİ'lerin geliştirilmesini teşvik edecek etkin bir politika ve düzenleyici çevre yaratmaya katkıda bulunmaktadır. Projenin ikinci hedefi ise var olan destek faaliyetlerini Küçük İşletme Geliştirme Merkezleri ulusal ağına entegre ederek KOBİ'lere destek hizmetleri sağlamak için ulusal kapasitenin güçlendirilmesidir. Proje kapsamında geliştirilen Entegre Merkezler, Kırgızistan Hükümeti ve Kırgız Ticaret ve Sanayi Odası'ndaki KOBİ Desteği için Devlet Fonu ile birlikte geliştirildi. Bu Entegre Merkezler üç ana bileşenden oluşur (Hobohm,2002: 1005):

- KOBİ ile ilgili danışmanlık ve eğitim hizmetlerini yürüten KOBİ Geliştirme Merkezleri bünyesinde faaliyette bulunan Küçük İşletme Geliştirme Merkezleri (Small Business Development Centres -SBDC) 'nin ticari danışmanları girişimcilere bir KOBİ projesinin olası finansman yöntemleri ve kaynakları hakkında bilgi verilmesi.
- Belirli KOBİ kredilerinin gereksinimlerine göre iş planlarını hazırlamaya yardımcı olunması.
- Girişimcilere hukuki danışmanlık hizmeti sunulması ve işletme bilgileri (dış pazarla ilgili bilgiler de dâhil olmak üzere) sağlanması ve genellikle yerel esnafın çıkarlarının temsil edilmesidir.

Entegre İş Merkezleri Kırgızistan'ın 6 büyük bölgesinde kurulmuştur. KOBİ Geliştirme Merkezleri kurulduğu günden itibaren 2,700'den fazla girişimciye ulaşmış ve girişimcilerin yaklaşık 700 iş planı hazırlamasına yardımcı olmuştur. Bu kapsamda verilen 125 eğitime 3200 girişimci katılmıştır (Hobohm,2002: 1006).

2.6. Kamu Sektörünün Endüstriyel Kapasitesinin Geliştirilmesine Yönelik Çalışmalar

Kamu – Özel sektör işbirliğinin daha verimli gerçekleştirilmesi için en önemli hususlardan biri de kamu kurumlarının kapasitelerinin geliştirilmesidir. Kamu kurumlarının kurumsal yapılanması ve personelinin sınavi bilgi ve deneyim yönünden eksik olmaları girişimcilik alanındaki destekleme ve işbirliği faaliyetlerinin aksamasına neden olmaktadır. Bu eksiklikleri gidermek ve kamunun zayıf yönünü güçlendirmek amacıyla UNIDO tarafından Sudan Sanayi Bakanlığı ile birlikte yürütüldüğü örnek bir çalışma mevcuttur.

Sudan Sanayi Bakanlığı, gelişmekte olan diğer ülkelerdeki benzer bakanlıkların karşılaştığı sorunların birçoğuyla karşı karşıya kalmıştır. Bakanlık iyi eğitilmiş ancak yine de birtakım KOBİ'yi ve ekonomiyi ilgilendiren konularda uzmanlık derecesinde bilgiye hakim olma konusunda donanımsız bir kadroya sahiptir.

Bakanlık personeli ile birlikte çalışan UNIDO, ülkedeki KOBİ'lerin tanıtım sürecini güçlendirerek özel sektörü geliştirmeye yönelik bir teknik yardım programı geliştirmiştir. Bakanlık personeli eğitilecek ve personelin uzmanlıklarının yetersiz kaldığı noktalarda dış uzmanlar getirilmiştir. Özel sektörle ilgili konularda hükümet düzenlemeleri, bakanlar arası bir grubun oluşturulması yoluyla geliştirilmektedir. Özel sektör; özellikle çeşitli atölye çalışmaları, konferanslar ve diğer kamu / özel ortaklık faaliyetleri aracılığıyla KOBİ'lerin ve girişimcilerin desteklenmesi sürecine dâhil edilmiştir. Bu faaliyetler, ülkenin KOBİ'lerinin geliştirilmesi ve yönetilmesi için çalışma planını özetleyen ilk KOBİ strateji eylem planı hazırlanmasına öncülük etmiştir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Girişimcilik alanında Kamu – Özel Sektör İşbirliği konusunda teorik ve kavramsal çerçeve tam olarak gelişmemiştir. Girişimciliğin desteklenmesi söz konusu olduğunda daha çok girişimcilere kamu tarafından finansman sağlanması akla gelmektedir. Bu çerçevede işbirliğinden ziyade kamunun düzenleyici ve denetleyici rol üstlendiği destek faaliyetleri söz konusu olagelmıştır. Girişimcilik alanında Kamu – Özel Sektör işbirliği konusunda, daha çok çeşitli ülkelerde farklı uygulamalardan hareketle modeller üretilmektedir.

Kamu – Özel Sektör İşbirliği alanında; yenilikçi endüstri yaklaşımı, ortak girişim, melek yatırımcı, uluslararası düzeyde politika geliştirme yaklaşımı, iş geliştirme merkezleri, Kamu

sektörünün endüstriyel kapasitesinin geliştirilmesine yönelik uygulamalar bulunmaktadır. Ülkemizde ise KOSGEB, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, TTGV, Kredi Garanti Fonu, Eximbank, Ekonomi Bakanlığı ve benzeri ulusal kurum ve kuruluşlar tarafından girişimciler ve KOBİ'ler gerek geri ödemeli gerekse geri ödemesiz olarak desteklenmektedir. Ülkemizde KOBİ ve girişimcilere destek veren uluslararası kuruluşlar Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Bilgi Merkezleri, UNIDO, WASME, COSME ve EEN olarak sıralanabilir. Bu ulusal ve uluslararası kuruluşların destekleri arasında Kamu – Özel Sektör İşbirliği çerçevesinde uygulamaları da mevcuttur.

Kamu – Özel Sektör İşbirliği alanında ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilen uygulamalar yeterli düzeyde değildir. Bu alandaki uygulamalarda, koordinasyon problemleri, kamu ve özel sektörün çalışma kültürleri arasındaki farklar, yapılabirlik, bürokratik işlemler ve benzeri sebeplerden dolayı yürütme ve sürdürme açısından çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır.

KAYNAKÇA

- 6237 Sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012, 29 Haziran)
T.C. Resmi Gazete, 28338
- Ata, B. (2010) *Giriş: Bilim ve Teknolojinin Sosyal Değişime Etkisi*, Bilim Teknoloji ve Sosyal Değişme, (Ed. Bahri Ata) Pegem Akademi 3. Baskı, Ankara
- Çerçi, A. A. (2014) *Küresel Ölçekte Melek Yatırımcılığın Gelişiminin İncelenmesi*, İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
- Doğruel, S.A. (2002) *İstikrar Politikaları ve Ekonomik Büyüme: Türkiye'nin Son Yirmi Yıllık Serüveni Üstüne Düşünceler*, Küreselleşme, Emek Süreçleri ve Yapısal Uyum, (Ed. Ahmet Alpay Dikmen), İmaj Yayıncılık, Ankara
- Ersoy, H. (2010) *Kültürel Çevrenin Girişimcilik Tercihine Etkisi*, İstanbul: Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Yayın No: 2
- Hobohm, S. (2002) Small And Medium-Sized Enterprises In Economic Development: The Unido Experience, *World Development* Vol. 30, No. 6, pp. 991–1008
<http://www.sesric.org/files/article/157.pdf> (Erişim Tarihi:23.12.2017)
- İSTKA, (2015) Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi Mali Destek Programı 2015 Yılı Teklif Çağrısı Başvuru Rehberi
- Karabayır, M. E., Gülşen, A. Z., Çifçi, S., Muzaffar, H. (2012) Melek Yatırımcıların Yatırım Kararlarında Girişimci Odaklılığının Rolü: Türkiye'deki Melek Yatırımlar Üzerine Bir Çalışma, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* Cilt 67 (2) 69-93
- Kayfeci, M. (2014) Girişimcilikte Melek Finansman Yöntemi ve Yatırımcısına Sağladığı Teşvikler, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe – Finansman Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Kayhan, L. (2003) Rekabet Hukuku Uygulamalarında Ortak Girişimler, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara
- Schumacher, E.F. (1989) *Küçük Güzeldir*, Cep Kitapları Yayınevi, İstanbul
- Uçkun, N. (2009) KOBİ'lerin Finansal Sorunlarına Melek Sermaye Çare Olabilir mi? *Muhasebe ve Finansman Dergisi* Yayın No: 41
- Ulaş, D. (2016) Çok Uluslu Şirketlerin Ortak Girişim Stratejisini Kullanma ve Sonlandırma Nedenleri, *Ankara Üniversitesi, Siyasi Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:71 Sayı:2, Ankara
- Utami, R.M. and Lantu, D.C. (2014) Development Competitiveness Model for Small-Medium Enterprises among the Creative Industry in Bandung, *The 5 th Indonesia International*

Conference on Innovation, Entrepreneurship, and Small Business, Procedia - Social and Behavioral Sciences 115 (2014) s. 305 – 323